

Тиченко Марта

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЧИННИКИ

Ефективність та продуктивність діяльності організацій в цілому є неможливими без працівників, які прагнуть зростати, долати існуючі виклики та будувати професійну кар'єру. У статті розглянуто поняття психологічної готовності до здійснення кар'єри та її когнітивний компонент. Описано модифіковану авторську анкету, розроблену на основі досліджень науковців. Використовуючи методи математичної статистики, було проаналізовано рівень розвитку різних параметрів проекції когнітивного компоненту, його загальний рівень вираженості. Також виявлені взаємозв'язки його параметрів та загального показника з чинниками мікрорівня, мезорівня та макрорівня, які мають статистично значущий вплив.

Ключові слова: креативні індустрії, професійна кар'єра, психологічна готовність до здійснення професійної кар'єри, проекція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри, чинники здійснення професійної кар'єри

Tychenko Marta

COGNITIVE COMPONENT OF PSYCHOLOGICAL READINESS FOR A PROFESSIONAL CAREER IN THE CREATIVE INDUSTRIES: FEATURES AND FACTORS

The efficiency and productivity of organizations are impossible without employees who strive to grow, overcome existing challenges, and build a professional career. The article discusses the concept of

psychological readiness for a career and its cognitive component. The author's modified questionnaire, developed based on scientific research, is described. The development of various parameters of cognitive component projection and its overall level were analyzed using mathematical statistics. The interrelationships of its parameters and the overall indicator with micro-level, meso-level, and macro-level factors that have a statistically significant impact are also revealed.

Keywords: creative industries, professional career, psychological readiness for a professional career, projection of the cognitive component of psychological readiness for a professional career, factors of professional career

Вступ

Поняття «психологічна готовність», як вказує дослідниця О. Чиханцова (2014), може визначатися як стан, що відображає, наскільки особа підготовлена до тієї чи іншої діяльності, міру цієї готовності. З іншого боку - як система складових, які охоплюють процеси та аспекти цієї підготовки. Крім того, це є важливим показником успішності діяльності людини, її професійних здібностей (Чиханцова, 2014). Широкого поширення в українській та зарубіжній літературі набуло вивчення конструкту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. Зокрема, дослідниця Н. Шеленкова (2015) зауважувала його комплексну систему зі своєю структурою та відповідними ознаками. Цікаво, що деякі дослідники трактують це поняття як необхідний ресурс, що має значення на різних етапах побудови кар'єри – від отримання першого досвіду роботи і до потенційних кар'єрних змін (Russo, Zammitti, & Zarbo, 2023). Погоджуючись з тезою про те, що психологічна готовність до здійснення професійної кар'єри є значущою в контексті зміни професійної діяльності, при цьому варто підкреслити важливість її розуміння як багатоаспектного конструкту зі складною архітектонікою, що містить сукупність психологічних якостей, необхідних для успішної професійної кар'єри у тій чи іншій сфері. Це поняття включає чотири компоненти – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційний та особистісний (Карамушка, & Канівець, 2012; Карамушка, 2022).

В даній статті розглядається саме когнітивний компонент психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри, який стосується знань щодо сутності та специфіки професійної кар'єри, зокрема різних векторів її вияву. До цього компоненту можна також віднести не лише знання, але й розуміння складових психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри (Карамушка, & Канівець, 2012). Варто зауважити, що в контексті тлумачення даного компоненту поширеною є теза про те, що він стосується виконавчої функції, та окреслюється дієсловом «можу» (Шеленкова, 2015).

За результатами теоретичного аналізу даної проблематики та ґрунтуючись на дослідженнях українських науковців, було сформовано авторську анкету для емпіричного дослідження (Карамушка, & Канівець, 2012; Карамушка, 2022; Dronyuk, Moiseienko, & Greguš, 2019). Модифікована авторська анкета

містить показники проекції досліджуваними когнітивного блоку якостей, тобто розуміння ними особливостей здійснення професійної кар'єри у сфері креативних індустрій.

Мету даного дослідження можна сформулювати таким чином: емпірично дослідити та встановити особливості проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення кар'єри працівників сфери креативних індустрій. Грунтуючись на сформульованій меті, виокремлено такі завдання:

1. Встановити рівні вираженості складових проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри фахівців сфери креативних індустрій.

2. Емпірично виявити зв'язок вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій з чинниками мікрорівня (характеристиками фахівців), мезорівня (характеристиками організації) та макрорівня (характеристиками суспільства).

3. Проаналізувати загальний рівень вираженості проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри фахівців сфери креативних індустрій і виявити зв'язки з чинниками мікро-, мезо- та макрорівнів.

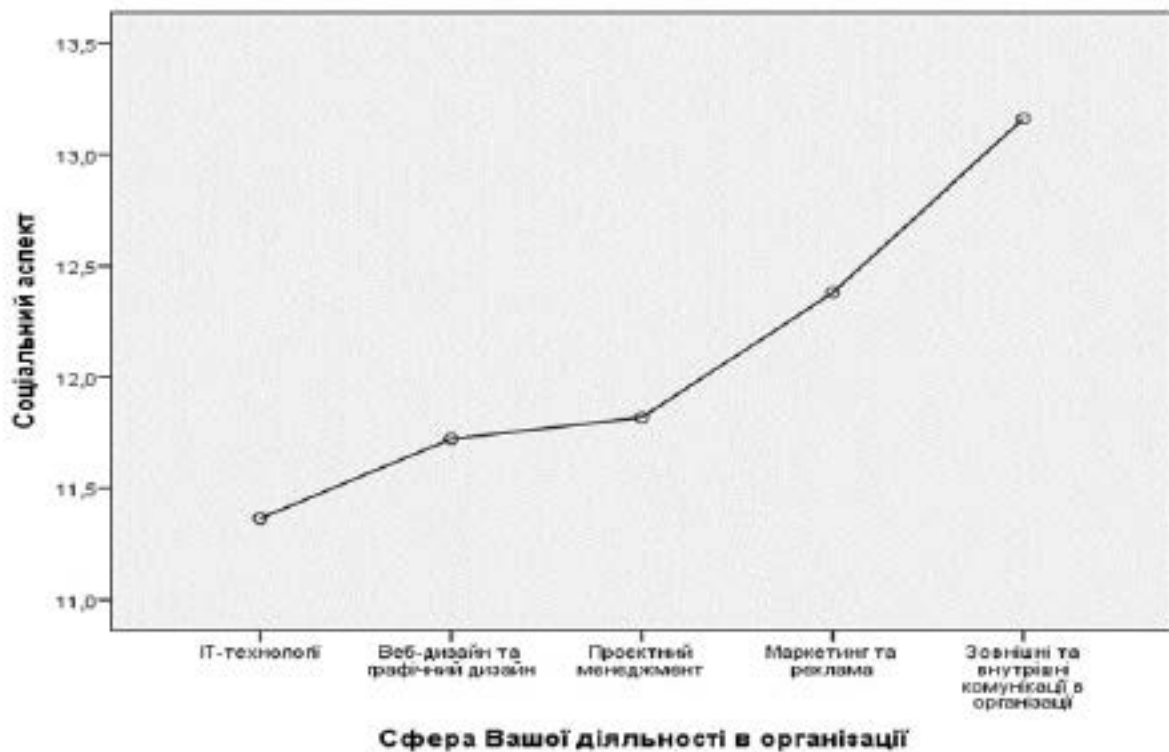
Методи дослідження

Для виконання поставленої мети та завдань було розроблено модифіковану Авторську анкету, яка містить 19 питань та включає такі параметри як: 1) специфіка даної галузі; 2) наскільки значущою та престижною на думку досліджуваних є дана галузь, її економічний потенціал; 3) інноваційний аспект (приміром: чи «робота у цьому напрямку дозволяє фахівцю створювати щось нове, генерувати нові сенси»); 4) соціальний аспект (як приклад можна навести таке питання: «робота у цій сфері сприяє об'єднанню людей, участі в громадському житті на рівні суспільства»); 5) фінансовий аспект – стосується того, чи кар'єрне зростання в цій сфері пов'язане з фінансовою незалежністю та самодостатністю, чи дає можливість отримувати високий дохід тощо; 6) аспект автономності – наскільки гнучко працівник чи працівниця можуть будувати професійну кар'єру згідно з власними цілями та планами.

Загалом до кожного з перерахованих показників було підбрано по 3 питання, кожне з яких досліджувані оцінювали за шкалою від 1 до 5, де 1 – найнижчий показник, 5 – найвищий показник. Досліджувані також мали можливість дописати свій варіант інших значущих для них аспектів щодо особливостей сфери креативних індустрій та одразу оцінити його за цією ж шкалою - від 1 до 5. Таким чином, якщо досліджуваний дописав свій варіант, у питанні «що ще» - то це додається окремо, як окремий показник, що вказали самі досліджувані. Варто зауважити, що лише невелика кількість досліджуваних дописували власний варіант. Це може бути ознакою того, що анкета є комплексною та містить вичерпні питання.

На підставі аналізу наукової літератури (Карамушка, & Канівець, 2012;

Карамушка, 2022; Канівець, &Фесун, 2019) та власних досліджень (Карамушка, &Тиченко, 2022), було виділено групи чинників, які потенційно можуть впливати на психологічну готовність до здійснення кар'єри, її зростання. До них ми віднесли чинники мікрорівня, мезорівня, макрорівня (Див. Рис. 1).

Рис. 1 Групи чинників, які можуть мати вплив на психологічну готовність до здійснення професійної кар'єри

Для дослідження чинників розроблено Авторську анкету-паспортичку. Для опрацювання первинних даних застосовувалися методи описової статистики.

Вибірка

У дослідженні взяли участь 114 фахівців сфери креативних індустрій. У попередніх публікаціях автора (Карамушка, &Тиченко, 2023) було детально описано групу досліджуваних, однак вважаємо необхідним в межах даної статті зацентрувати на індивідуальних характеристиках працівників (організаційно-професійних чи соціально-демографічних) як чинників мікрорівня; характеристиках організацій, в яких вони працювали як чинників мезорівня; і власне особливостях життєдіяльності в умовах війни в контексті професійної кар'єри як чинників макрорівня (Див. Табл.1). Загалом для проведення опитування використана платформа GoogleForms. Часові рамки його здійснення - 2022-2023 р.р.

Таблиця 1

Особливості та характеристики, які стосуються групи досліджуваних

Група чинників	Назва чинника	Розподіл серед групи досліджуваних
Організаційно-професійні характеристики (чинники мезорівня)	Освітній рівень	а) середня або середньо спеціальна освіта – 6,1%; б) навчання в університеті (бакалаврат або магістратура) – 22,8%; в) повна вища освіта – 51,8%; дві вищі освіти – 14,9%; г) навчання в аспірантурі або науковий ступінь (наукове звання) – 4,4%
	Посада	а) менеджери – 44,7%; б) працівники – 55,3%
	Стаж роботи в організації	а) до 2 років – 31,6%; б) від 2 до 5 років – 24,6%; в) від 6 до 10 – 19,3%; г) понад 10 років – 24,6%
	Формат роботи	а) фрілансери – 18,4%; б) штатні працівники – 81,6%
	Режим роботи персоналу	а) працювали дистанційно – 36,8%; б) в офісі – 28,9% в) змішаний варіант роботи – 34,2%
Соціально-демографічні характеристики (чинники мікрорівня)	Стать	а) чоловіки – 40,4%; б) жінки – 59,6%
	Вік	а) до 25 років – 28,1%; б) 26-31 – 21,1%; в) 32-37 – 26,3%; г) 38-43 – 14% д) понад 43 – 14%
	Сімейний стан	а) одружені / заміжні – 52,6%; б) неодружені / незаміжні – 47,4%
	Наявність дітей	а) мають дітей – 43,0%; б) не мають дітей – 57%
Характеристики організації (чинники мезорівня)	Сфери діяльності в організації	а) ІТ-технології – 19,3%; б) веб-дизайн та графічний дизайн – 15,8%; в) проектний менеджмент – 19,3%; г) маркетинг і реклама – 18,4%; д) зовнішні та внутрішні комунікації – 27,2%
	Кількість працівників в організації	а) 21,9% працювали в організаціях із кількістю до 10 осіб; б) 21,1% – з кількістю від 10 до 50; в) 16,7% – з кількістю від 51 до 250 осіб; г) 14,0% – з кількістю від 251 до 500 осіб; д) 26,3% – із кількістю понад 500 осіб.
	Тривалість роботи організації	а) 14,0% опитаних працювали в організаціях з терміном до 5 років; б) 16,7% – від 5 до 10 років; в) 69,3% – понад 10 років.
Особливості життєдіяльності в умовах війни (чинники макрорівня)	Зміна місця проживання в період війни	а) 70,2 % опитаних не змінювали місця свого проживання; 18,4% - в межах України; в) 11,4% виїхали за кордон
	Втрата роботи в період війни	а) 12,3% - втратили роботу і тепер працюють в іншій організації; б) 68,4 % - не втратили роботу; в) 19,3% - навпаки отримали підвищення в посаді та зарплаті

Результати дослідження

1. Рівні вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри персоналу сфери

креативних індустрій

В попередній публікації тез конференції проведено аналіз рівнів розвитку параметрів проєкції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри персоналу сфери креативних індустрій (Тиченко, 2024). Виявлено деякі істотні тенденції. Найбільш вираженим серед досліджуваних є інноваційний аспект, як розуміння професійної сфери як такої, що культивує інновації, а відповідно, у працівників є можливість втілювати власні ідеї та створювати щось нове в рамках своєї діяльності. Частка осіб, які мають високий рівень розвитку даного аспекту складає 45,65% (Див. Табл. 2). При цьому, інноваційність – це одна з істотних характеристик сфери креативних індустрій (Бакуліна, &Фалович, 2019; Dronyuk, Moiseienko, &Greguš, 2019).

Таблиця 2

Рівень вираженості параметрів проєкції когнітивного компоненту працівників сфери креативних індустрій (у % від загальної кількості опитаних)

Параметри	Рівень вираженості		
	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Інноваційний аспект	45,6	48,2	6,1
Соціальний аспект	26,3	57,0	16,7
Аспект автономності	16,7	53,5	29,8
Фінансовий аспект	8,8	56,1	35,1
Аспект значущості та престижності галузі	6,1	60,5	33,3
Аспект розуміння специфіки галузі	6,1	50,0	43,9

Два наступні параметри – соціальний та аспект автономності, утворили одну групу за ступенем вираженості. Кількість осіб, які високо оцінили ці параметри, складає від 16,7% до 26,3%. Соціальний аспект (26,3%) стосується важливості довіри, налагодження взаємодії та об'єднання заради досягнення бажаних цілей, значущих для суспільства. Крім того, можна говорити про роль креативних індустрій щодо посилення залученості працівників у громадське життя.

Досліджувані також засвідчують, що робота у сфері креативних індустрій дає можливість гнучко планувати та будувати власну кар'єру згідно з власними потребами та стилем життя. Така пластичність стосується і виконання конкретних робочих завдань. Ці характеристики стосуються аспекту автономності (16,7% досліджуваних оцінили його на високому рівні).

Найменш вираженими у порівнянні з іншими є такі аспекти, як: фінансовий, аспект значущості та престижності галузі та розуміння специфіки галузі. За рівнем розвитку вони спільно утворюють ще одну групу, у представників якої високий рівень розвитку зазначених показників складає достатньо невелику частину учасників дослідження (від 6,1% до 8,8%).

Що стосується фінансового аспекту, то 8,8% учасників дослідження засвідчили, що робота у цій сфері пов'язана з високим доходом, що відповідно відкриває змогу бути фінансово самодостатнім та незалежним. Такі тенденції пов'язані з актуальними викликами на ринку праці, війни та її соціально-економічних наслідків, які не оминули і сферу креативних індустрій.

Цікаво, що два інші показники - аспект значущості та престижності галузі та розуміння її специфіки теж були низько оцінені працівниками сфери креативних індустрій (6,1% - високий рівень, 60,5% та 43,9% відповідно на середньому рівні). Це в свою чергу показує, що учасники дослідження можуть не розуміти важливості сфери, в якій вони працюють, її впливу на загальний стан економіки в країні, інвестиційної привабливості та можливостей для подальшого експоненціального зростання. З одного боку, це може бути пов'язано з загальною невизначеністю чи навіть напруженістю в країні, що не може не впливати на різні професійні галузі. З іншого боку, можна припустити, що в організаціях, де власне працевлаштовані ці працівники, немає акценту в комунікації та загалом у взаємодії щодо ролі креативних індустрій у розрізі країни чи навіть світової економіки. У свою чергу, аспект розуміння її специфіки був високо оцінений 6,1% досліджуваними, на середньому рівні - 50% досліджуваними. Так, сфера креативних індустрій має широкі перспективи у порівнянні зі сферою виробництва та послуг та включає великий перелік сфер економічної діяльності.

2. В контексті аналізу зв'язку вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій з чинниками мікрорівня (характеристиками фахівців), мезорівня (характеристиками організації) та макрорівня (характеристиками суспільства), було виявлено певні особливості. Як видно з Таблиці 3, можна констатувати позитивний кореляційний зв'язок між таким чинником як режим роботи персоналу та таким аспектом як значущість та престижність галузі ($r=0,216$, $p<0,01$). Тобто, ті працівники, які працюють в офісі, мають вищі показники даного аспекту проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення кар'єри, ніж ті, які працюють дистанційно чи мають змішаний формат роботи. Це може бути пов'язано з тим, що фахівці, які перебувають в офісі, мають ширші можливості для обміну інформацією в контексті професійної галузі, обговорення власне робочих питань, завдань та цілей. Важливо зауважити, що в контексті чинника режим роботи персоналу виявлено також позитивний кореляційний зв'язок з аспектом розуміння специфіки галузі ($r=0,193$, $p<0,05$), тобто розуміння сутності та специфіки власне креативних індустрій, її відмінностей від інших професійних сфер.

Таблиця 3

Зв'язок між рівнем вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту працівників сфери креативних індустрій та організаційно-професійними чинниками (r)

Організаційно-професійні чинники (мікрорівень)	Проекція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. Параметри анкети			
	Аспект значущості та престижності галузі	Аспект розуміння специфіки Галузі	Інноваційний аспект	Соціальний аспект
Стаж роботи в організації	0,032	-0,078	-0,208*	-0,303**
Формат діяльності	0,012	0,003	-0,252*	-0,174
Режим роботи персоналу	0,241**	0,193*	-0,044	0,015

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Встановлено, що існує негативний кореляційний зв'язок між інноваційним аспектом та такими чинниками, як стаж роботи в організації ($r = -0,208$ $p < 0,05$), формат діяльності ($r = -0,252$, $p < 0,05$). Тобто, при збільшенні стажу роботи працівники меншою мірою бачать сферу креативних індустрій як таку, що культивує інновації, чи власне в межах діяльності є можливість втілювати власні ідеї. Ймовірно, це може бути пов'язано з тим, що працівники, які мають менший стаж роботи, можуть мати більш «свіжий» погляд, прагнуть проявити себе, запропонувати нові ідеї і, що важливо, бачать можливості для цього в межах професійної сфери; працівники з тривалим стажем роботи можуть бути більш вибірковими та більш скрупульозно оцінювати поточний контекст. З іншого боку, для штатних працівників інноваційний аспект менш значущий, ніж для фрілансерів. Це може бути пов'язано з більшою незахищеністю роботи фрілансера.

У процесі опрацювання даних також було з'ясовано, що в міру підвищення стажу роботи в організації менш вираженим є соціальний аспект ($r = -0,303$ $p < 0,01$), тобто бачення цієї сфери як такої, що сприяє об'єднанню людей, участі в громадському житті, чи можливості творити значимі та корисні для інших проекти, використовуючи власні вміння. Ймовірно, що працівники з тривалим досвідом роботи бачать можливості та потреби свого залучення «назовні», особливо в умовах війни. Інших статистично значущих зв'язків в контексті організаційно-психологічних чинників не виявлено.

Далі буде проаналізована інша підгрупа чинників – соціально-демографічні (Див. Табл.4). Так, виявлено, що в міру збільшення віку працівників, бачення сфери креативних індустрій як інноваційної знижується ($r = -0,268$, $p < 0,01$). Це

може бути пов'язано, знову ж таки, з більш скрупульозним підходом, певними очікуваннями, пов'язаними з досвідом працівника.

Таблиця 4

Зв'язок між рівнем вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту працівників сфери креативних індустрій та соціально-демографічними чинниками (r)

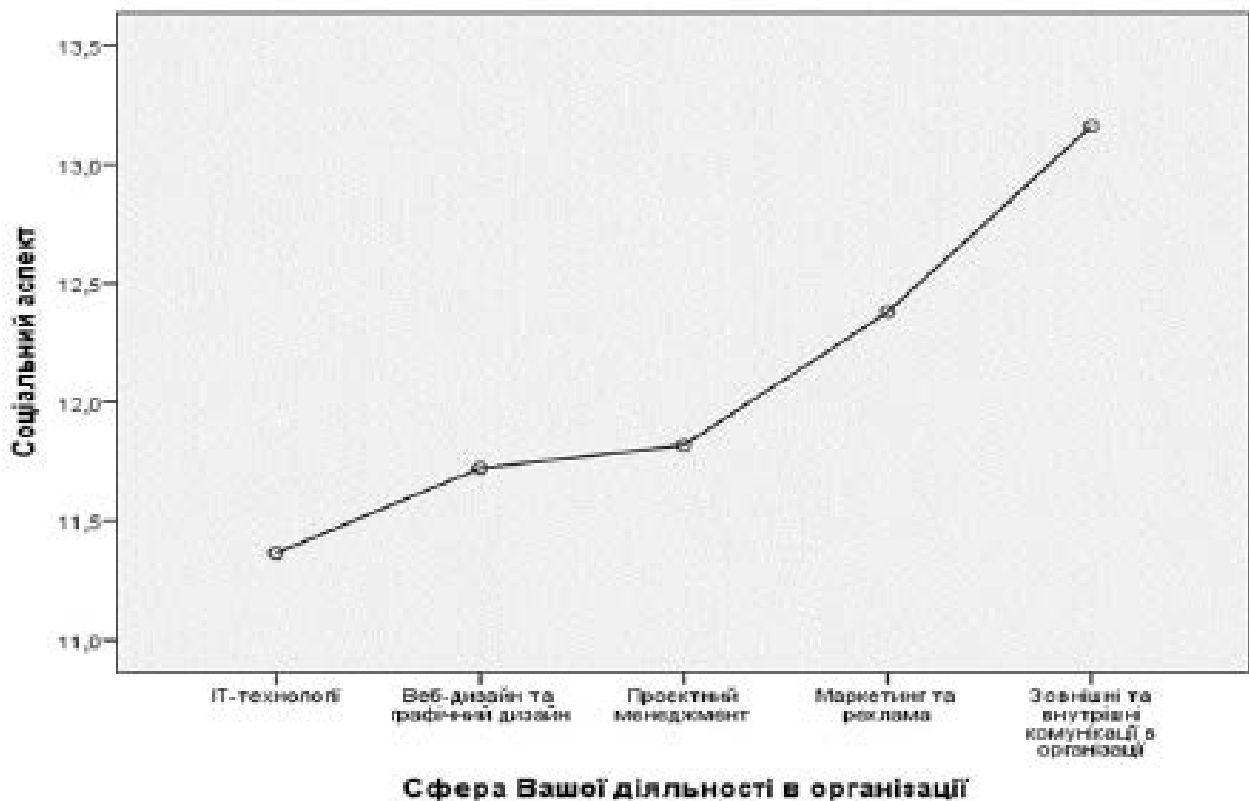
Чинники мезорівня	Проекція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. Параметри анкети		
	Аспект розуміння специфіки галузі	Інноваційний аспект	Соціальний аспект
Напрямок діяльності організації, в якій Ви зараз працюєте	0,241**	0,112	0,148
Кількість років, протягом яких організація працює на ринку	0,015	-0,218*	-0,206*

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

В контексті фактору наявності дітей у досліджуваних спостерігається тенденція, що працівники, які не мають дітей, більшою мірою розглядають сферу креативних індустрій як інноваційну ($r = 0,187$, $p < 0,05$). Це може бути пов'язано з тим, що для працівників, які мають дітей, властиво мати різнопланові обов'язки, що зумовлює відповідний фокус бачення сфери як такої. З іншого боку, простежується негативний кореляційний зв'язок між чинником сімейного стану досліджуваних та фінансовим аспектом ($r = -0,312$, $p < 0,01$), тобто працівники, які не є одруженими/заміжними, менш схильні розглядати сферу креативних індустрій, як таку, що може надавати достатньо високий фінансовий дохід. Ймовірно, вони можуть розглядати інші сфери як більш перспективні щодо фінансової винагороди та загалом незалежності в цьому питанні. Також в контексті соціального аспекту виявлено два значущі кореляційні зв'язки, а саме – негативний кореляційний зв'язок з чинником віку з ($r = -0,252$, $p < 0,01$) та позитивний кореляційний зв'язок з чинником статі досліджуваних ($r = 0,371$, $p < 0,01$). Таким чином, простежується, що жінки схильні розглядати сферу креативних індустрій як таку, де важливою є культура діалогу та довіри, яка сприяє об'єднанню людей та загалом може допомогти розвивати власні вміння для творення суспільно значущих проектів. Стосовно інших соціально-демографічних характеристик статистично значущих зв'язків не виявлено.

Щодо впливу чинників мезорівня (характеристик організації) на рівень вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту психологічної

готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій, насамперед будуть розглянуті дані, що стосуються впливу сфери діяльності організації, в якій працюють фахівці. Для вивчення цього питання використовувався однофакторний дисперсійний аналіз. Так, зафіксовано вплив сфери діяльності на соціальний аспект, найвищі показники якого спостерігаються у фахівців зовнішніх та внутрішніх комунікацій, а також маркетингу і реклами. При цьому найнижчі показники спостерігаються серед фахівців ІТ-технологій, дещо вищі – веб-дизайну та графічного дизайну і проектного менеджменту (Див. Рис.2).

Рис. 2. Вплив сфери діяльності організації на соціальний аспект проєкції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри

Можна припустити, що перші дві групи працівників, взаємодіючи з зовнішньою аудиторією, стейкхолдерами, можуть мати постійний «дотик» до цього, тобто володіють інформацією про різні ініціативи чи проєкти, які стосуються царини креативних індустрій. Інших статистично значущих відмінностей в контексті сфери діяльності працівників та різних параметрів проєкції когнітивного компоненту не виявлено.

Було зафіксовано позитивний кореляційний зв'язок між чинником напрямку діяльності організації та аспектом розуміння специфіки галузі креативних індустрій ($r = 0,241$, $p < 0,01$) (Див. Табл.5). Причому, фахівці, які працюють в компаніях, де напрямком діяльності є реклама, мають вищі показники щодо цього аспекту. Це може означати, що серед працівників іншої групи не

вистачає власне комунікаційних акцентів щодо специфіки сфери, і відповідно вони фокусуються безпосередньо на своєму напрямку роботи.

Таблиця 5

Зв'язок між рівнем вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій та чинниками мезорівня (r)

Чинники мезорівня	Проекція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. Параметри анкети		
	Аспект розуміння специфіки галузі	Інноваційний аспект	Соціальний аспект
Напрямок діяльності організації, в якій Ви зараз працюєте	0,241**	0,112	0,148
Кількість років, протягом яких організація працює на ринку	0,015	-0,218*	-0,206*

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Важливо підкреслити, що в контексті такого чинника мезорівня, як кількість років роботи компанії на ринку, виявлено негативні кореляційні зв'язки з інноваційним аспектом ($r = -0,218$, $p < 0,05$) та соціальним аспектом ($r = -0,206$, $p < 0,05$). Ймовірно, аспект інноваційності може «не підсвічуватися» на різних рівнях комунікації в компанії та з плином часу вважатися самоочевидним й очікуваним сам по собі. Схожа причина може стосуватися і соціального аспекту. Також важливо розуміти, на якому етапі життєвого циклу перебуває організація, адже з плином часу організація змінюється, модифікуються її цілі та плани, підходи до роботи тощо. Інших статистично значущих зв'язків не виявлено.

Наше друге завдання також включало аналіз зв'язку вираженості параметрів проекції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій з чинниками макрорівня (характеристиками суспільства). Як зазначалось вище, в рамках цієї підгрупи акцент був на таких чинниках: 1) зміна місця проживання фахівців сфери креативних індустрій у умовах війни; 2) втрата роботи в умовах війни.

Так, виявлено позитивний кореляційний зв'язок між чинником зміни місця проживання в умовах війни та інноваційним аспектом ($r = 0,219$, $p < 0,05$) (див. Табл. 6). Ті працівники, які змінювали місце проживання в межах України чи виїжджали за кордон, бачать сферу креативних індустрій, як таку, що культивує підприємництво, зміни та загалом дозволяє генерувати нові сенси і реалізовувати

власні ідеї. Ймовірно, ці працівники мали можливість отримати новий погляд на специфіку сфери в рамках вимушених змін під час війни.

Таблиця 6

Зв'язок між рівнем вираженості параметрів проєкції когнітивного компоненту психологічної готовності до кар'єри й чинниками макрорівня (r)

Чинники макрорівня	Проєкція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. Параметри анкети	
	Інноваційний аспект	Фінансовий аспект
Чи довелося Вам змінити місце проживання в умовах широкомасштабної війни?	0,219*	0,046
Чи зіпсувалися Ви з досвідом втрати роботи в умовах широкомасштабної війни?	-0,040	0,247**

* p<0,05; ** p<0,01

Простежується позитивний кореляційний зв'язок між таким чинником як втрата роботи в умовах війни та фінансовим аспектом (r= 0,247, p<0,01). Тобто, ті працівники, які не втрачали роботу, бачать сферу креативних індустрій як таку, де можна отримувати високий дохід, досягнути фінансової незалежності. Ймовірно, для тих фахівців, які втратили роботу, наявність такого очевидно негативного досвіду зумовлює відповідну оптику сприйняття цілої галузі.

3. В контексті такого завдання як дослідження загального рівня вираженості проєкції когнітивного компонента психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри фахівців сфери креативних індустрій та зв'язку з чинниками мікро-, мезо- та макрорівня, було важливо провести узагальнюючий аналіз, який би дозволив окреслити рівень вираженості проєкції когнітивного компоненту у працівників сфери креативних індустрій в цілому. За результатами такої роботи було виявлено, що високий рівень вираженості проєкції даного компоненту спостерігається у 26,3% опитаних, тобто менш ніж у третини, натомість середній рівень вираженості – 38,6%. При цьому у 35,1% опитаних - низький рівень вираженості даного компоненту.

Ґрунтуючись на цих даних, можна зробити висновок про важливість підвищення рівня вираженості проєкції когнітивного компоненту, окремих його аспектів, оскільки вони можуть дати більш чітке розуміння перспектив та потенційних можливостей у сфері креативних індустрій, що матимете велике значення як на індивідуальному рівні, організаційному (плекання людського потенціалу), а врешті і впливу на рівні країни. При цьому в дослідженні Л. Карамушки та Т. Канівець (2012), яке проводилось серед студентів, був виявлений недостатній рівень розвитку когнітивного компоненту і як зауважували автори, важливою є «спеціальна підготовка з цього напрямку діяльності».

Використовуючи кореляційний аналіз, також було виявлено негативний зв'язок загального показника проєкції даного компоненту та такого чинника як кількість років роботи компанії на ринку ($r=-0,193$, $p<0,05$) (Див. Табл.8), тобто працівники з плином часу, тривалої роботи компанії можуть мати недостатнє розуміння сутності та специфіки сфери креативних індустрій. Це узгоджується з результатами, які були описані вище. Інших статистично значущих кореляційних зв'язків не виявлено.

Таблиця 7

Зв'язок між загальним рівнем вираженості проєкції когнітивного компоненту психологічної готовності до кар'єри й чинником тривалості роботи організації (r)

Чинник мезорівня	Проєкція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри (узагальнений показник)
Кількість років, протягом яких організація працює на ринку	-0,193*

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Використання однофакторного дисперсійного аналізу дало можливість виявити вплив сфери діяльності працівників у організації, як чинника мікрорівня, на проєкцію когнітивного компоненту (Рис. 3).

Чинник мезорівня	Проєкція когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри (узагальнений показник)
Кількість років, протягом яких організація працює на ринку	-0,193*

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Рис. 3. Вплив сфери діяльності працівника на проєкцію когнітивного компоненту

Найнижчі показники спостерігаються у таких підгрупах – ІТ технології, веб-дизайн та графічний дизайн. Дещо вищий рівень – маркетинг та реклама, і суттєво високий – зовнішні та внутрішні комунікації. Безумовно, велику роль в цьому відіграє контекст війни, коли працівники змушені фокусувати свою увагу на складних викликах, труднощах і загрозах.

Дискусія

Дослідники зауважують, що в умовах війни «використання повною мірою інтелектуального та творчого потенціалу людського капіталу країни в умовах війни неможливе». Як очевидні причини наводяться такі: втрата роботи працівниками, призупинення діяльності чи навіть ліквідація організацій,

зниження купівельної спроможності чи переорієнтація споживчих настроїв споживачів тощо (Залознова, & Азьмук, 2022). Частка працівників, які втратили роботу, в даному дослідженні була невеликою, але знову ж таки воно проводилось, фокусуючись на західному регіоні нашої країни, де на загал економічна, бізнес-активність чітко простежується, де збережена підприємницька інфраструктура. При цьому чітко видно, що навіть в таких умовах є досить невисокі рівні проєкції когнітивного показника психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. Це лише один з аспектів комплексного глобального виклику, з яким ми зіштовхуємося на щодень в умовах повномасштабної війни. Звісно, будь-яка криза лише посилює наявні тенденції, і це може означати, що до великої війни показники розуміння сфери креативних індустрій, її сутності, переваг та можливостей могли бути теж невисокими. Таке припущення вочевидь вимагає окремого дослідження.

В **ИСНОВКИ**
У межах даного емпіричного дослідження встановлено рівні вираженості складових проєкції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри фахівців сфери креативних індустрій. Менш притаманними є соціальний та аспект автономності. Найменш вираженими у порівнянні з іншими є такі аспекти: фінансовий, аспект значущості та престижності галузі, а також розуміння специфіки галузі. Констатовано статистично значущі зв'язки між окремими параметрами проєкції когнітивного компоненту та чинниками мікрорівня (характеристиками працівників), мезорівня (характеристиками організацій) та макрорівня (характеристиками суспільства). Крім того, виявлено загальний рівень вираженості проєкції когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри фахівців сфери креативних індустрій та його зв'язки з чинниками мікро-, мезо- та макрорівнів. При цьому, дані засвідчують, що переважна більшість опитаних працівників мають низький чи середній рівень загального показника проєкції когнітивного компоненту, а це в свою чергу вказує на важливість підвищення розуміння і знання специфіки та особливостей сфери креативних індустрій. До перспектив подальшого дослідження можна віднести подальше емпіричне вивчення інших компонентів психологічної готовності працівників до здійснення професійної кар'єри, а саме – операційного та особистісного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакуліна, Н., & Фалович, В. (2019). Розвиток креативних індустрій в Україні: аналіз і оцінка. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України, (24), 24–32.
2. Залознова, Ю., & Азьмук, Н. (2022). Людський капітал України в умовах війни: втрати та здобутки. Економіка та суспільство, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-59>

3. Канівець, Т. М., & Фесун, Г. С. (2019). Зміст, структура та чинники розвитку психологічної готовності студентів до здійснення майбутньої професійної кар'єри. *Актуальні проблеми психології*, 1(51), 3–9.
4. Карамушка, Л. М., & Канівець, Т. М. (2012). Когнітивний компонент психологічної готовності студентів вищих навчальних закладів до здійснення майбутньої професійної кар'єри: рівень та чинники розвитку. *Теорія і практика управління соціальними системами*, (4), 3–13.
5. Карамушка, Л., & Тиченко, М. (2023). Особливості ціннісно-мотиваційного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 30(4), 66–83. <https://doi.org/10.31108/2.2023.4.30.7>
6. Карамушка, Т. В. (2022). Психологічна кар'єра аспірантів: Соціально-психологічні чинники формування готовності аспірантів до здійснення професійної кар'єри. Видавець Вікторія Кундельська.
7. Тиченко, М. (2024). Особливості когнітивного компоненту психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри працівників сфери креативних індустрій. У С. Миронець, О. Міняйло, О. Войтенко (Ред.), *Вектори соціальної, організаційної та економічної психології* (с. 310–313). Державний торговельно-економічний університет. <https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/7da6cdebef07e19b53cea263ec7c2dad.pdf>
8. Шеленкова, Н. Л. (2015). Розвиток у майбутніх психологів психологічної готовності до здійснення професійної кар'єри. *РА «Акварель»*.
9. Dronyuk, I., Moiseienko, I., & Greguš, M. J. (2019). Analysis of creative industries activities in European Union countries. *Procedia Computer Science*, 160, 479–484. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.11.061>
10. Dronyuk, I., Moiseienko, I., Greguš, M. I. (2019), Analysis of creative industries activities in European Union Countries.
11. *Procedia Computer Science*, Vol. 160, pp. 479–484.
12. Dronyuk, I., Moiseienko, I., Greguš, M. I. (2019), Analysis of creative industries activities in European Union Countries.
13. *Procedia Computer Science*, Vol. 160, pp. 479–484.
14. Dronyuk, I., Moiseienko, I., Greguš, M. I. (2019), Analysis of creative industries activities in European Union Countries.
15. *Procedia Computer Science*, Vol. 160, pp. 479–484.
16. Russo, A., Zammitti, A., & Zarbo, R. (2023). Career readiness and well-being: The mediation role of strategies for coping with career indecision. *Australian Journal of Career Development*, 32(1), 14–26. <https://doi.org/10.1177/10384162221142747>

REFERENCES

1. Bakulina, N., & Falovych, V. (2019). Rozvytok kreatyvnykh industrii v Ukraini: analiz i otsinka [Development of creative industries in Ukraine: analysis and evaluation]. *Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy*, (24), 24–32 [In Ukrainian].

2. Zaloznova, Yu., & Azmuk, N. (2022). Liudskyi kapital Ukrainy v umovakh viiny: vtraty ta zdobutky [Human capital of Ukraine in war conditions: losses and gains]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-59> [In Ukrainian].
3. Kanivets, T. M., & Fesun, H. S. (2019). Zmist, struktura ta chynnyky rozvytku psykholohichnoi hotovnosti studentiv do zdiisnennia maibutnoi profesiinoi kariery [Content, structure and factors of development of students' psychological readiness for future professional career]. *Aktualni problemy psykholohii*, 1(51), 3–9 [In Ukrainian].
4. Karamushka, L. M., & Kanivets, T. M. (2012). Kohnityvnyy komponent psykholohichnoi hotovnosti studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv do zdiisnennia maibutnoi profesiinoi kariery: riven ta chynnyky rozvytku [The cognitive component of the psychological readiness of students of higher educational institutions to pursue a future professional career: level and factors of development]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemamy*, (4), 3–13 [In Ukrainian].
5. Karamushka, L. & Tychenko, M. (2023). Osoblyvosti tsinnisno-motyvatsiinoho komponentu psykholohichnoi hotovnosti do zdiisnennia profesiinoi kariery pratsivnykiv sfery kreatyvnykh industrii [Peculiarities of the value-motivational component of the psychological readiness to pursue a professional career of workers in the creative industries]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia*, 30(4), 66–83. <https://doi.org/10.31108/2.2023.4.30.7> [In Ukrainian].
6. Karamushka, T. V. (2022). Psykholohichna kariera aspirantiv: Sotsialno-psykholohichni chynnyky formuvannia hotovnosti aspirantiv do zdiisnennia profesiinoi kariery [Psychological career of graduate students: Socio-psychological factors of formation of readiness of graduate students to pursue a professional career]. *Vydavets Viktoriia Kundelska* [In Ukrainian].
7. Tychenko, M. (2024). Osoblyvosti kohnityvnogo komponentu psykholohichnoi hotovnosti do zdiisnennia profesiinoi kariery pratsivnykiv sfery kreatyvnykh industrii [Peculiarities of the cognitive component of psychological readiness for the professional career of workers in the creative industries]. In S. Myronets, O. Miniailo, & O. Voitenko (Eds.), *Vektory sotsialnoi, orhanizatsiinoi ta ekonomichnoi psykholohii* (pp. 310–313). *Derzhavnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet* [In Ukrainian].
8. Shelenkova, N. L. (2015). Rozvytok u maibutnix psykholohiv psykholohichnoi hotovnosti do zdiisnennia profesiinoi kariery [Development of psychological readiness of future psychologists for a professional career], *RA «Akvarel»* [In Ukrainian].
9. Dronyuk, I., Moiseienko, I., & Greguš, M. J. (2019). Analysis of creative industries activities in European Union countries. *Procedia Computer Science*, 160, 479–484. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.11.061>
10. Dronyuk, I., Moiseienko, I., Greguš, M. I. (2019), *Analysis of creative industries activities in European Union Countries*.
11. *Procedia Computer Science*, Vol. 160, pp. 479–484.

12. Dronyuk, I., Moiseienko, I., Greguš, M.l. (2019), Analysis of creative industries activities in European Union Countries.
13. *Procedia Computer Science*, Vol. 160, pp. 479–484.
14. Dronyuk, I., Moiseienko, I., Greguš, M.l. (2019), Analysis of creative industries activities in European Union Countries.
15. *Procedia Computer Science*, Vol. 160, pp. 479–484.
16. Russo, A., Zammitti, A., & Zarbo, R. (2023). Career readiness and well-being: The mediation role of strategies for coping with career indecision. *Australian Journal of Career Development*, 32(1), 14–26. <https://doi.org/10.1177/10384162221142747>

Відомості про автора

Марта ТИЧЕНКО, аспірантка Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук

Tychenko, Martha, PhD student of the G.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences (NAPS)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5010-7998>

E-mail: m.tychenko@gmail.com